

Konferenca
Medgeneracijska solidarnost za družbe sožitja in socialne povezanosti
Brdo, Slovenija
27.–29. april 2008

IZHODIŠČNI DOKUMENT

Dandanes se Evropa srečuje z demografskimi spremembami izjemnih razsežnosti. Razmerje med generacijami, kakršno je veljalo v preteklosti, je porušeno: delež starejših je vse večji, mladih pa je ponekod le še za polovico tistih, ki so se rojevali po drugi svetovni vojni. Družba je bila doslej sestavljena iz različnih generacij, ki so se med seboj dopolnjevale in sodelovale. Današnji način življenja in delitev dela, posebno v urbanem okolju, pa zavira stik med njimi, zato se medgeneracijski odnosi rahljajo in spreminjajo. Vse več je teženj, da bi generacije obravnavali ločeno z vidika pridobljenih pravic. Neustrezne sistemske rešitve lahko privedejo celo do medgeneracijskih konfliktov. Mnogi sistemi v družbi (npr. pokojninski, zdravstveni, dolgotrajna oskrba) so že postavljeni v novo stvarnost, drugi se s spremenjenimi razmerami šele srečujejo – vsekakor bo v prihodnosti potrebno obsežno in poglobljeno prilagajanje.

Zaradi vseh teh družbenih sprememb vse pogosteje nastajajo novi vzorci, ki temeljijo na **solidarnosti in sožitju generacij**.

Ker postaja vprašanje sožitja in solidarnosti med generacijami eno ključnih za prihodnost Evrope, Slovenija kot predsedujoča Svetu Evropske unije, v sodelovanju z Evropsko komisijo in nevladnimi organizacijami, pripravlja konferenco o medgeneracijski solidarnosti za družbe sožitja in socialne enakosti, ki bo na Brdu 28. in 29. aprila 2008. Z njo želi nadaljevati razpravo, ki jo je leta 2005 sprožila Evropska komisija z zeleno knjigo »Odziv na demografske spremembe: nova solidarnost med generacijami«.

Vsebina konference ne bo iskanje vzrokov demografskih sprememb, temveč ugotavljanje novega razmerja in novih odnosov med generacijami ter raziskovanje novih pristopov in politik, ki spodbujajo medgeneracijsko solidarnost za družbo sožitja in socialne povezanosti. Predstavljeni bodo primeri dobrih praks s tega področja. Udeleženci bodo opozorili na nekatere možne konfliktne točke med generacijami in ponuditi rešitve z vzpostavitvijo nove solidarnosti.

Doslej so bile posamezne oblike solidarnosti v družbi vezane na obstoječe strukture. Spremembe v medgeneracijskem razmerju pa zahtevajo spremenjene strukture in drugačne odnose. Prepričani smo, da se rešitve ne bodo pojavile same od sebe, temveč morajo države, ključne interesne skupine in uporabniki sami delovati proaktivno in pospešiti prilagajanje družbenih sistemov, preden jih bo k temu prisilila stvarnost.

Izhodišče konference je teza, da se lahko družba dolgoročno uspešno razvija le v pristnem medsebojnem stiku in sodelovanju vseh generacij. Zato je treba opozoriti na objektivne spremembe, ki so nastale v sodobni družbi. Zanimalo nas bo, kateri so elementi, ki so povezovali generacije nekoč in jih je v novih, spremenjenih razmerah smiselno spodbujati, kateri elementi pa so preživeli in kaj bi bilo treba ponuditi novega, da bi prihodnja desetletja prinesla uspešno medgeneracijsko sobivanje prebivalstva.

Konferenca je razdeljena v dva dela. V prvem bomo obravnavali širše vidike medgeneracijske solidarnosti in sožitja, v drugem pa enega od njenih konkretnih vidikov, tj. dolgotrajno oskrbo.

Ponedeljek, 28. 4. 2008

OBRAVNAVA ŠIRŠIH VIDIKOV MEDGENERACIJSKE SOLIDARNOSTI

Prvi dan konference bo namenjen najširši načelni obravnavi medgeneracijske solidarnosti. Na plenarnih zasedanjih in okroglih mizah se bomo dotaknili vprašanj, povezanih s to temo v sodobni družbi.

Na uvodnem plenarnem zasedanju bodo Marjeta Cotman, slovenska ministrica za delo, družino in socialne zadeve, Vladimír Špidla, evropski komisar za zaposlovanje, socialne zadeve in enake možnosti, José António Fonseca Vieira da Silva, portugalski minister za delo in socialno solidarnost, in Viera Tomanová, slovaška ministrica za delo, socialne zadeve in družino, predstavili dosedanje izkušnje, prizadevanje, vizije in načrte v zvezi s krepitvijo medgeneracijske solidarnosti in sožitja.

V nadaljevanju plenarnega zasedanja bosta Martin Kohli in Jože Ramovš osvetlila teoretično ozadje in vlogo medgeneracijske solidarnosti v Evropi.

Sledi šest okroglih miz:

11.30–13.00 Okrogle mize: Medgeneracijska solidarnost

Zakaj sta potrebni ponovna ocena in podpora solidarnosti in sožitju, da bi zagotovili pošteno in vzdržno družbo v kontekstu današnjega časa?

Solidarnost nedvomno ni nov koncept, a njene oblike so se skozi čas močno spreminjale. Če je bila za kmetijsko družbo značilna samogibna solidarnost med člani skupnosti, ki so živeli in delali skupaj na skupnem ozemlju ter si med seboj pomagali, so organizirane oblike solidarnosti, značilne za sodobno industrijsko družbo, nekaj povsem drugega.

V industrijski družbi so namreč pravice, dolžnosti in vezi med generacijami zvečine utemeljene z delitvijo dela, politiko polne zaposlitve, solidarnostno medgeneracijsko pogodbo in socialnimi politikami. Te politike, ki so sprva čudežno vzniknile, nato pa zašle v krizo, prištevamo med najpomembnejše dogodke zadnjih štiridesetih let, toda novi poindustrijski načini proizvodnje, brezposelnost in vse več vzdrževanih družbenih skupin danes močno obremenjujejo državo blaginje. Še več, zaradi hitrih družbenih in gospodarskih sprememb nastajajo številne nove potrebe in sprašujemo se, kako bi jih bilo mogoče res dobro zadovoljiti.

V evropski starajoči se družbi se s spremembami in novimi potrebami srečujejo prav vse generacije. Tudi zato je treba med njimi vzpostaviti nove oblike solidarnosti in sodelovanja, oblike, ki naj jih podprejo socialne politike in pobude civilne družbe.

Vloga države in civilne družbe v medgeneracijski solidarnosti in sožitju

Na okrogli mizi bomo obravnavali vprašanja, namenjena razvojnim gibanjem, ki vplivajo, lahko pa tudi spreminjajo medgeneracijsko solidarnost v evropski družbi. Raziskovali bomo učinke demografskih gibanj, spremembe v strukturi, prostorsko mobilnost in nove oblike družinskega življenja. Posebna pozornost bo namenjena vlogi civilne družbe in njenih organizacij pri spodbujanju novih oblik medgeneracijske solidarnosti.

Govorci bodo obravnavali naslednje parametre: dohodki starostnikov, socialna varnost ter zagotavljanje ustrezne oskrbe za starejše in invalide. Prav tako bomo spodbudili razpravo o

prispevkih delovno sposobne generacije k financiranju izobraževanja in nastajanju človeškega kapitala pri mladih generacijah (starostne skupine šest do 25 let).

Pričakujemo, da bodo govorniki sprožili razpravo tudi z opozarjanjem na kritične vidike oddaljevanja od sistema sprotnega plačevanja in drugih tradicionalnih modelov medgeneracijske solidarnosti ter na priložnosti in nevarnosti, izvirajoče iz novih prostovoljnih oblik medgeneracijske solidarnosti.

Naslednja pomembna tema te okrogle mize naj bi bila vloga že uveljavljenih, pa tudi novih oblik civilne družbe in njeno sodelovanje z državno upravo, ki že nekaj časa ne deluje več zgolj kot neodvisni razdeljevalec davkoplačevalskega denarja, temveč tudi kot katalizator in spodbujevalec novih oblik družbene in medgeneracijske solidarnosti. V tem smislu bo zanimivo slišati kaj več o možnih razlikah med »starimi« in »novimi« članicami EU.

Prostovoljstvo: Mlajši in starejši ljudje kot promotorji družbenih sprememb

Prostovoljstvo kot večina prostočasnih dejavnosti zajema ljudi od sedmega do 77. leta. Njihovo delo je edinstven doprinos družbi z ekonomskega in socialnega vidika. V starajoči se Evropi je treba medgeneracijsko prostovoljstvo podpirati in spodbujati. Njegova medgeneracijska razsežnost je najmanj raziskana na lokalni ravni, na kateri se izrazi razumevanje med generacijami in imajo te možnost sodelovati v resničnem okolju. Izkušnje, upanje in razpoložljivost starejših ljudi v kombinaciji z željo po življenju, upanjem, prepričanjem in izkušnjami mlade generacije so prava pot za graditev vključujoče in povezujoče se družbe.

Veliko nevladnih organizacij pri svojih dejavnostih že upošteva medgeneracijski vidik upravljanja. Omenjena sprememba zahteva čas, podporo in trud pri preseganju izzivov, kako naj različne generacije sodelujejo.

Evropska unija se loteva prostovoljstva mladih, posebno z vidika mobilnosti. Na prostovoljstvo je treba gledati kot na medgeneracijsko izkustvo, saj predstavlja temeljni kamen v zgradbi Evrope.

Različni govorniki bodo glede na svoje izkušnje in delovno okolje delili svoje znanje in razmišljanje z udeleženci okrogle mize. Pri svojih predstavitvah se bodo lotevali naslednjih izzivov: kaj narediti, da bi prostovoljci vseh starosti med seboj lahko sodelovali in bili za to ustrezno stimulirani; koliko prispeva medgeneracijsko prostovoljstvo k socialni povezanosti in kateri so izzivi skupnega prostovoljstva različnih generacij.

14.30–16.00 Okrogle mize: Medgeneracijska solidarnost

Medgeneracijska solidarnost v sodobnih oblikah družine

Oblike družine in družinske vezi se zelo hitro spreminjajo. Tradicionalno družino, v kateri so živele tri generacije pod isto streho ali v neposredni bližini, so zamenjale nove oblike: enostarševske družine, na novo oblikovane družine, družine, katerih sorodniki so geografsko oddaljeni, pari brez otrok. Ta nova stvarnost zahteva nov pristop in solidarnost med generacijami znotraj družine.

Inovativne oblike in dobre prakse medgeneracijske solidarnosti in sožitja

V prvem delu okrogle mize bodo referenti predstavili konkretne nove oblike in dobre prakse medgeneracijske solidarnosti v Evropi in Sloveniji. Ti modeli nastajajo v civilni družbi spontano, deloma tudi s sistematičnim sodelovanjem akcijsko-razvojnega znanstvenega dela. Tak primer je razvijanje in širjenje socialne mreže medgeneracijskih programov za kakovostno staranje in

solidarno sožitje med generacijami v Sloveniji. Inovativni modeli medgeneracijskega povezovanja in učenja nove komunikacije med generacijami so odgovor na zaton tradicionalnih modelov za razvoj medčloveške in medgeneracijske solidarnosti kot osnove za preživetje in razvoj sleherne človeške kulture. Kažejo se kot edini perspektivni vzorec za izhod iz sedanjih demografskih težav v Evropi.

Zaposlovanje za vse starosti in prožna varnost

Na tej okrogli mizi bo predstavljeno, kako lahko uravnotežen pristop k prožni varnosti prispeva k ustvarjanju kakovostnih zaposlitev za vse starostne skupine in kako lahko EU pospeši ustvarjanje primernih delovnih razmer za vse starosti v povezavi s prožno varnostjo. Zanimalo nas bo tudi, kaj je dodana vrednost medgeneracijskega dialoga med ljudmi vseh starosti v okviru prožne varnosti. Na okrogli mizi bo predstavljen pogled delodajalcev na to temo, prav tako pa se bodo udeleženci seznanili z delom, ki so ga opravili socialni partnerji v zvezi z medgeneracijskim dialogom. Na isto temo bodo naravnani tudi pogled z akademske perspektive in izkušnje iz več evropskih projektov v zvezi z aktivnim staranjem.

Na zaključnem **plenarnem zasedanju** prvega dne konference se bodo za poročevalci okroglih miz zvrstili predstavniki ključnih interesnih skupin. Predstavili bodo poglede oz. odzive posameznih institucij, npr. Evropskega parlamenta, sindikatov in Odbora za socialno zaščito, na dosedanje izvajanje z okroglih miz, predvsem pa predloge in načrte svojih organizacij glede utrjevanja vezi med generacijami in spodbujanja solidarnosti med njimi.

Torek, 29. 4. 2008

DOLGOTRAJNA OSKRBA

Evropska komisija je v »Skupnem poročilu o socialnem varstvu in socialnem vključevanju« iz leta 2007 opozorila na naraščajočo potrebo po razvoju sistemov dolgotrajne oskrbe, ki postavlja pred preizkušnjo solidarnost med generacijami. Zaradi demografskih pritiskov so vse države močno zavezane k zagotavljanju dostopa do splošne, cenovno sprejemljive in visokokakovostne dolgotrajne oskrbe ob hkratnem zagotavljanju vzdržnosti finančnih in človeških virov. Na splošno so države izbrale zelo različne načine za reševanje vprašanja dolgotrajne oskrbe glede organizacije in tudi financiranja.

Preglednost nad kompromisi in razvijanje sinergij pomagata zagotavljati ustrezno socialno zaščito pred tveganjem, povezanim z zdravstvenim varstvom in dolgotrajno oskrbo. Spodbujanje zdravih in dejavnih načinov življenja, zdravja in varnosti pri delu ter večje preventivne oskrbe, pa tudi upoštevanje skrbi za zdravje v vseh politikah je strategija, ki bo vsem prinesla koristi.

V tej zvezi je cilj plenarnega zasedanja dati pregled nad reformami, ki potekajo v različnih državah, in ugotoviti, kako se različne države, ključne interesne skupine in uporabniki spopadajo z dostopnostjo, kakovostjo in vzdržnostjo dolgotrajne oskrbe v luči medgeneracijske solidarnosti.

11.30–13.00 Okrogle mize o dolgotrajni oskrbi: Izziv medgeneracijske solidarnosti

Kako narediti dolgotrajno oskrbo vzdržno in pravično za vse generacije?

Vzdržnost sistemov socialne varnosti, vključno z dolgotrajno oskrbo, poraja čedalje več medgeneracijskih konfliktov, saj stroški za ljudi, ki so odvisni od tuje pomoči, ne obremenjujejo

vseh generacij enako. S tega vidika je vzdržnost oziroma uresničljivost sistemov dolgotrajne oskrbe eden resnih izzivov, s katerimi se bodo morale spopadati vse države članice. Treba se je lotiti reševanja vprašanja, kako izenačiti breme dolgotrajne oskrbe med državo, zasebnim sektorjem in družino. Način, kako financirati dolgotrajno oskrbo, je različen od države do države, pri čemer ni rešitve, ki bi ustrezala vsem. Vendar, ali ne bi morali pretehtati nekatere dobre prakse, npr. da dolgotrajno oskrbo obravnavamo kot ločeno tveganje socialne varnosti?

Medgeneracijska solidarnost in solidarnost med zdravimi in bolnimi ter med revnimi in bogatimi ljudmi je vitalnega pomena, da se izognemo tveganju enostavnega prenosa stroškov na posameznika. Ne nazadnje mora ostati oseba, ki je odvisna od tuje pomoči, v središču pozornosti in vidik človečnosti se na poti do finančnega ravnovesja ne sme izgubiti.

Kakovostna dolgotrajna oskrba za odvisne vseh starosti

Vsakomur zagotoviti dostop do visokokakovostne zdravstvene oskrbe je bistveni element evropskega socialnega modela.

Za doseganje in ohranjanje visoke kakovosti oskrbe se uporabljajo številna merila, denimo standardi kakovosti, npr. minimalne strukturne in postopkovne zahteve za izvajalce oskrbe (smernice), ali standardi za prilagojena stanovanja, akreditacijo ali certifikacijo izvajalcev oskrbe in sistemi za spremljanje kakovosti.

Za izboljšanje kakovosti in zagotavljanje bolnikovega zadovoljstva je potrebna oskrba, ki se bolj osredotoča na bolnika. To pomeni storitve po meri posameznika in zagotavljanje bolnikovih pravic, njegove svobode izbire in vključevanja v odločanje, pa tudi nove tehnologije ter informacijsko in komunikacijsko tehnologijo (IKT).

Dostojanstvo in človekove pravice morajo biti ključni element pri izvajanju dolgotrajne oskrbe; nemška »Listina pravic oseb, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo in pomoč« je dober tovrstni zgled.

Celovitost potreb in intervencij, v katere je vključeno veliko izvajalcev storitev in ki se zagotavljajo ljudem, potrebnim oskrbe, zahteva boljše usklajevanje, da se zagotovi neprekinjenost le-te.

Programi vseživljenjskega spodbujanja in preventive so prav tako ključni elementi, da se ljudem omogoči dlje ostati v boljši formi in izogniti odvisnosti od tuje pomoči ali jo odložiti.

Končno je spremljanje in vrednotenje kakovosti bistvenega pomena za merjenje izboljšanja kakovosti dolgotrajne oskrbe.

Človeški viri za dolgotrajno oskrbo

Bistvenega pomena je tudi zadosti dobro usposobljenega osebja, saj večji del dolgotrajne oskrbe predstavlja delo, ki ga opravijo ljudje. Izobraženo in zavzeto osebje je osnovni pogoj za doseganje in ohranjanje visoke kakovosti teh storitev. Delovno silo za dolgotrajno oskrbo sestavljajo poklicni in nepoklicni izvajalci ter družinski oskrbovalci, ki so večinoma ženske.

Velika težava je pomanjkanje delavcev, zlasti usposobljenega, kvalificiranega osebja. Delo na področju dolgotrajne oskrbe ima pogosto negativno konotacijo in nizek status, zato je pomembno dati mu večje priznanje, da bi pritegnili ustrezne delavce. Pri tem pa ne moremo niti mimo vključenosti prijavljenih ali neprijavljenih priseljencev v to delo, saj so pogosta rešitev pri

pomanjkanju osebja – v nekaterih državah predstavljajo celo pglavitni delež delovne sile na tem področju.

Izobraževanje izvajalcev oskrbe za starejše je izjemno pomembno. Predstavniki uporabnikov morajo biti vključeni v razvoj učnih programov in tudi v programe usposabljanja.

Družinski oskrbovalci predstavljajo veliko večino izvajalcev oskrbe in dajejo zelo velik prispevek k socialnemu varstvu. Sprejemajo se različne pobude za podporo tem oskrbnikom, npr. finančno nadomestilo, ki ga izplačujejo občine (Švedska), ali dodelitev sredstev osebi, ki potrebuje oskrbo, ali finančna pomoč za družinskega oskrbovalca. Enote za dnevno oskrbo ljudi, ki tako pomoč nujno potrebujejo, so prav tako zgled, kako zagotavljati posebno varstvo in hkrati omogočiti družini nekaj predaha.

Zaključno plenarno zasedanje

Konferenca se bo nadaljevala s sklepnimi nastopi predstavnikov ključnih evropskih institucij in nevladnih organizacij. V kratkih predstavitvah bodo razkrili poglede svojih organizacij na medgeneracijsko solidarnost in dolgotrajno oskrbo. Osredotočili se bodo na tiste dejavnosti, ki so po njihovem mnenju odločilne in jim v prihodnje nameravajo posvetiti posebno pozornost.

Valérie Letard, državna sekretarka na francoskem ministrstvu za delo, socialne zadeve in solidarnost, bo podala pregled prizadevanja Francozov v zvezi z medgeneracijsko solidarnostjo ter predstavila prihodnje načrte med predsedovanjem Francije Svetu Evropske unije na tem področju in temeljne poudarke prihodnjega tria (Francija, Češka in Švedska).

Marjeta Cotman, slovenska ministrica za delo, družino in socialne zadeve, se bo osredotočila na najpomembnejše misli konference in predlagala nadaljnje dejavnosti na tem področju, kamor sodi tudi zamisel, da bi bilo leto 2012 razglašeno ne samo kot evropsko leto aktivnega staranja, temveč tudi kot leto medgeneracijske solidarnosti.